

Д. Йосифович

Львівський державний університет внутрішніх справ,
завідувач кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу факультету № 3 ПФПНП,
кандидат юридичних наук, доцент
yosyfovych_danylo@ukr.net

НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ МІНІСТЕРСТВОМ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ТА НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ

© Йосифович Д., 2017

Досліджено загальні засади правового регулювання надання адміністративних послуг в Україні. Розглянуто поняття та види адміністративних послуг. Проаналізовано нормативно-правові акти та наукові публікації, відображені у періодичних виданнях, засобах масової інформації та мережі Інтернет, які висвітлюють окремі питання надання адміністративних послуг Міністерством внутрішніх справ України та Національною поліцією. Розглянуто функціонування сервісних центрів МВС України. Запропоновано можливі напрями поліпшення якості надання адміністративних послуг.

Ключові слова: публічно-владна діяльність; сервісні послуги; надання адміністративних послуг; міжнародний досвід; Міністерство внутрішніх справ; контроль якості адміністративної послуги; стандарти адміністративних послуг.

Даниил Иосифович

ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ АДМИНИСТРАТИВНЫХ УСЛУГ МИНИСТЕРСТВОМ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ И НАЦИОНАЛЬНОЙ ПОЛИЦИЕЙ

Статья посвящена исследованию общих принципов правового регулирования предоставления административных услуг в Украине. Рассмотрены понятие и виды административных услуг. Проанализированы нормативно-правовые акты и научные публикации, отраженные в периодических изданиях, средствах массовой информации и сети Интернет, которые освещают отдельные вопросы предоставления административных услуг Министерством внутренних дел Украины и Национальной полицией. Рассмотрено функционирование сервисных центров МВД Украины. Предложены возможные направления повышения качества предоставления административных услуг.

Ключевые слова: публично-властная деятельность; сервисные услуги; предоставление административных услуг; международный опыт; Министерство внутренних дел; контроль качества государственной услуги; стандарты административных услуг.

PROVIDING ADMINISTRATIVE SERVICES UKRAINE INTERIOR MINISTRY AND NATIONAL POLICE

The article investigates the general principles of legal regulation of administrative services in Ukraine. The concept and types of administrative services. Analyzed the regulations and scientific publications appear in periodicals, mass media and the Internet, covering some issues of administrative services by the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the National Police. We consider the operation of the service centers of MIA of Ukraine. The possible directions of improving the quality of administrative services.

Key words: public ruling activities; services; administrative services; international experience; interior; quality control; administrative services; standards of administrative services.

Постановка проблеми. Створення громадянам зручних і доступних умов для отримання адміністративних послуг є одним із головних завдань, що мають вирішувати органи державної влади та місцевого самоврядування. Реалізація цього завдання є особливо актуальною на сучасному етапі розвитку України, адже саме за якістю надання цих послуг кожен громадянин оцінює турботу держави про нього. На жаль, вітчизняну систему надання адміністративних послуг громадяни сприймають як непрозору, нераціональну, заплутану та повільну. Значна частина громадян сьогодні не задоволена якістю надання цих послуг.

Аналіз дослідження проблеми. В українській адміністративно-правовій науці дослідженням правового регулювання надання адміністративних послуг займалися такі вчені, як В. Авер'янов, К. Афанасьєв, І. Голосніченко, В. Кампо, С. Ківалов, І. Коліушко, Т. Коломoeць, В. Куйбіда, М. Тищенко, О. Кузьменко, Н. Нижник, Ю. Битяк та ін. Однак питання надання адміністративних послуг МВС України та Національною поліцією поки що залишилося поза увагою науковців і потребують додаткового опрацювання.

Мета статті полягає в аналізі нормативно-правових актів законодавства та наукових публікацій, відображених у періодичних виданнях, засобах масової інформації та мережі Інтернет, що висвітлюють окремі питання надання адміністративних послуг МВС України та Національною поліцією, а також визначенні можливих напрямів покращення якості надання цих послуг.

Виклад основного матеріалу. Запровадження поняття “адміністративна послуга” у вітчизняне правове поле істотно вплинуло на переосмислення самого змісту адміністративних правовідносин, суб'єктами яких є публічні органи. Саме ж поняття “адміністративна послуга” й досі залишається недостатньо вивченим і дискусійним у юридичній науці.

Науковці здебільшого визначають адміністративну послугу як спрямовану на забезпечення умов для реалізації суб'єктивних прав фізичної або юридичної особи публічно-владну діяльність адміністративного органу, яка здійснюється за заявою особи.

Так, В. Б. Авер'янов вважає, що поняття “адміністративні послуги” загалом має те саме змістове навантаження, що і “послуги” в приватно-правовому розумінні: це діяльність щодо задоволення певних потреб особи, яка здійснюється за зверненням (проханням) цієї особи [1, с. 453].

О. В. Кузьменко розглядає поняття “послуги” як діяльність із задоволення потреб особи, яка здійснюється за заявою особи на її прохання [2, с. 16].

Г. М. Писаренко вважає, що змістом поняття “адміністративна послуга” є правовідносини, що виникають при реалізації суб’єктивних прав фізичної або юридичної особи (за їх заявою) в процесі публічно-владної діяльності адміністративного органу для отримання певного результату [3, с. 51].

І. П. Голосніченко наголошує, що не вся розпорядча діяльність, навіть спрямована на реалізацію прав і свобод громадян, є послугою. Адже призначення всієї діяльності органів виконавчої влади, їх посадових і службових осіб – забезпечувати права й свободи громадян та інших осіб. Вчений визначає управлінську послугу як створення організаційних умов для реалізації свого права громадянином або іншим суб’єктом адміністративно-правових відносин [4, с. 8].

Узагальнивши наукові підходи до розуміння поняття “адміністративна послуга” різних учених-адміністративістів та представників науки управління, можна запропонувати розглядати вказане поняття у двох аспектах: як публічно-владну діяльність адміністративного органу, спрямовану на забезпечення (юридичне оформлення) умов для реалізації прав фізичної або юридичної особи; як результат публічно-владної діяльності, яка здійснювалась за заявою особи.

Одне із перших нормативних визначень поняття “адміністративна послуга” містилося у Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 року № 90-р [5], і звучало так: “адміністративною послугою визначається результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб’єктом, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень, проведення реєстрації тощо), а також критеріїв належності послуг до адміністративних”.

Законодавче закріплення поняття “адміністративна послуга” міститься у Законі України “Про адміністративні послуги” [6] від 6 вересня 2012 року, відповідно до якого “адміністративною послугою є результат здійснення владних повноважень суб’єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов’язків такої особи відповідно до закону”.

Вказаний Закон також окреслив сферу суспільних відносин, пов’язаних з наданням адміністративних послуг, суб’єктами яких є МВС України і Національна поліція. Такі регламентовані Законом правовідносини не поширюються на відносини: здійснення державного нагляду (контролю); метрологічного контролю і нагляду; акредитації органів з оцінки відповідності; дізнання, досудового слідства; оперативно-розшукової діяльності; судочинства, виконавчого провадження; нотаріальних дій; виконання покарань; доступу до публічної інформації; застосування законодавства про захист економічної конкуренції; провадження діяльності, пов’язаної з державною таємницею; набуття прав на конкурсних засадах; набуття прав стосовно об’єктів, обмежених у цивільному обігу.

Проаналізувавши адміністративні послуги, які надаються МВС України і Національною поліцією, можна запропонувати їх класифікацію з використанням таких критеріїв:

– за змістом конкретних адміністративних справ:

- 1) дозвільні (передбачають оформлення документів та видавання дозволів);
- 2) ліцензійні (видавання, переоформлення ліцензії);
- 3) реєстраційні;
- 4) експертні послуги;
- 5) документального оформлення;
- 6) оформлення і видавання погоджувальних документів (висновків, довідок);

– за юридичними наслідками:

- 1) надання прав (видавання дозволів, ліцензій, прийняття екзаменів на право водіння автотранспортних засобів із оформленням реєстраційних документів і документів на право керування транспортними засобами тощо);

2) припинення прав (скасування сертифіката на зброю, конструктивно схожих із нею виробів, набоїв, виробів піротехнічних побутового призначення та фесерверків; переоформлення зброї за місцем її обліку з одного власника на іншого; скасування ліцензій, дозволів; переоформлення ліцензії; видання негативних висновків);

3) обмеження прав (погодження проектів конструкцій транспортних засобів у частині дотримання вимог щодо: забезпечення безпеки дорожнього руху; огляду транспортних засобів, подальшої експлуатації транспортного засобу, ідентифікаційні номери кузова (рами) якого підроблені, стали непридатними або який розшукують правоохоронні органи іноземних держав);
– за змістом та обсягом процедурних дій:

1) основні послуги (надаються за заявами з видаванням дозвільного, ліцензійного, погоджувального чи іншого документа);

2) супутні послуги (виготовлення копій документів, ламінування, фотографування, продаж канцелярських товарів, надання банківських послуг тощо), які можуть надаватися у приміщеннях, у яких розміщуються центри надання адміністративних послуг.

Відповідно до Закону України “Про Національну поліцію”, поліція служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [7].

Зважаючи на значну кількість нормативних актів, що регламентують діяльність МВС та Національної поліції у сфері надання послуг, а також наукових підходів до розуміння поняття “адміністративні послуги”, необхідно з’ясувати співвідношення з такими поняттями, як “поліцейські послуги” та “сервісні послуги”. На нашу думку, усі послуги, які надаються Національною поліцією та іншими центральними органами виконавчої влади, є адміністративними, оскільки вони пов’язані із реалізацією владних повноважень органами публічної адміністрації, МВС та Національною поліцією (у сфері внутрішніх справ) що спричиняє набуття, зміну чи припинення прав та/або обов’язків фізичної (юридичної) особи відповідно до закону.

Послуги, що надає Національна поліція, виконуючи свої основні завдання, визначені Законом України “Про Національну поліцію”, слід вважати поліцейськими, а послуги, що надаються Національною поліцією та МВС у сфері внутрішніх справ, з метою створення умов для реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою, доцільно вважати сервісними.

Звернемо увагу на те, що поняття “сервісні послуги” з’явилося у правовому полі з моменту прийняття Верховною Радою України у першому читанні проекту Закону України “Про сервісні послуги та сервісні центри Міністерства внутрішніх справ України” [8] від 6 квітня 2015 року № 2567.

Правовий статус сервісного центру МВС визначено в Положенні про МВС України [9], згідно з яким МВС, відповідно до доручених йому завдань, організовує у випадках, передбачених законом, надання адміністративних та інших платних послуг (п. 21); організовує діяльність Головного центру з надання сервісних послуг МВС та територіальних центрів з надання сервісних послуг МВС (п. 22).

Схвалена законодавцем модель передбачає концентрацію реєстраційних послуг та послуг дозвільної системи на рівні одного суб’єкта у формі юридичної особи публічного права – сервісного центру МВС. Метою діяльності центру з надання сервісних послуг є задоволення потреб фізичних і юридичних осіб в отриманні послуг, запровадження сучасних технологій, поліпшення обслуговування споживачів послуг.

Такий крок зумовлений нагальною потребою покращення якості, підвищення оперативності та об’єктивності надання сервісних послуг з оформлення дозволів, посвідчень, свідоцтв, довідок, дублікатів документів, полегшення отримання цих послуг для громадян, запобігання проявам корупції у цій сфері.

У Законі України “Про адміністративні послуги” критерії оцінювання якості надання адміністративних послуг визначено через призму принципів державної політики у сфері надання адміністративних послуг (стаття 4): верховенства права, зокрема законності та юридичної визначеності; стабільності; рівності перед законом; відкритості та прозорості; оперативності та своєчасності; доступності інформації про надання адміністративних послуг; захищеності персональних даних; раціональної мінімізації кількості документів та процедурних дій, що вимагаються для отримання адміністративних послуг; неупередженості та справедливості; доступності та зручності для суб’єктів звернень.

Варто зауважити, що публічний суб’єкт може видавати організаційно-розпорядчі акти про встановлення власних вимог щодо якості надання адміністративних послуг. Однак такі вимоги не можуть погіршувати умов надання адміністративних послуг, що визначені законом [10].

Оцінку якості надання адміністративних послуг розглядають як перевірку діяльності адміністративного органу щодо надання адміністративних послуг, зокрема самого результату такої діяльності на відповідність офіційно встановленим вимогам та/або очікуванням споживачів [11, с. 11]. З урахуванням досвіду приватного сектору щодо обслуговування населення варто погодитись з прийнятим відокремленням “вищих стандартів” (найкращої якості), “мінімальних стандартів” (гірше не повинно бути), “спеціальних стандартів” (для окремого виду послуг) та “загальних стандартів” (для всіх адміністративних послуг) [12, с. 614].

Визначаючи рівні стандартів, необхідно врегулювати у правовому полі мінімальний перелік вимог до діяльності адміністративного органу щодо дотримання процедури надання адміністративних послуг. Безпосереднім мірилом для оцінювання якості надання адміністративних послуг є вже не сам критерій, а ці конкретні вимоги, які й можна назвати “стандартами”.

На сайті Головного сервісного центру МВС України [13] споживачі послуг у сфері внутрішніх справ можуть ознайомитись зі змістом інформаційних карток адміністративних послуг, які відображають основні позиції нормативних стандартів.

Важливим інструментом контролю якості адміністративних послуг є моніторинг надання адміністративних послуг. У жовтні 2013 р. Указом Президента України “Про невідкладні заходи щодо прискорення здійснення економічних реформ” [14] запроваджено постійний моніторинг виконання органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування вимог Закону України “Про адміністративні послуги”, відповідно до якого, зокрема, здійснюється онлайн-анкетування громадян щодо якості надання адміністративних послуг у центрах надання адміністративних послуг.

У результаті державного і громадського моніторингу якості надання адміністративних послуг виявлено такі проблемні аспекти обслуговування громадян у центрах надання адміністративних послуг:

- невідповідність роботи низки центрів надання адміністративних послуг вимогам Закону України “Про адміністративні послуги”, зокрема щодо часу приймання суб’єктів звернень (протягом шести днів на тиждень та без перерви на обід);
- недостатність інформації та консультування громадян з питань надання послуг у центрах;
- ненадання супутніх послуг (ламінування, ксерокопіювання, банківські послуги, фотографування, продаж канцелярських товарів) у переважній більшості центрів;
- вимога додаткових, не передбачених законодавством документів для надання адміністративної послуги;
- неможливість отримати послугу за один візит;
- відсутність у державних організаціях належних умов для очікування/заповнення документів, зручностей для відвідувачів.

На думку громадських експертів, до головних причин неналежної якості надання адміністративних послуг державними органами належить також низький рівень оплати праці державних службовців та відсутність у них мотивації до задоволення потреб громадян-клієнтів.

Висновки. Питання вдосконалення діяльності щодо надання населенню якісних адміністративних послуг органами виконавчої влади взагалі та зокрема Міністерством внутрішніх справ та Національною поліцією набувають особливого значення в умовах євроінтеграційних процесів та реформ. Зрозуміло, що оцінювання якості наданих адміністративних послуг є доволі абстрактним, оскільки йдеться про суб'єктивну оцінку очікуваного результату. Однак, спираючись на досвід європейських країн у цій сфері, необхідно звернути увагу на вимоги законності та прозорості в діяльності владних структур. Цього можна досягти законодавчим закріпленням вичерпного переліку адміністративних послуг і суб'єктів їх надання; постійним моніторингом процесу надання послуг та оцінювання якості наданих послуг; розвитком системи електронних послуг за допомогою сучасних інформаційних технологій тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Адміністративне право України. Академічний курс [Текст] : підручник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. : в 2 т. Т. 1 : Загальна частина / В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Ю. П. Битяк [та ін.] / голов. редкол. : Авер'янов В. Б. – К. : Юридична думка, 2004. – 584 с.*
2. Кузьменко О. В. *Щодо доцільності запровадження інституту адміністративних послуг / О. В. Кузьменко // Право України. – 2007. – № 6. – С. 15–17.*
3. Писаренко Г. М. *Адміністративні послуги в Україні: організаційно-правові аспекти: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / Писаренко Ганна Миколаївна. – Одеса, 2006. – 196 с.*
4. *Адміністративне право України : основні поняття [Текст] : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. І. П. Голосніченка. – К. : ГАН, 2005. – 232 с.*
5. *Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 р. № 90-р / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-p>.*
6. *Про адміністративні послуги [Електронний ресурс]: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-17 / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.*
7. *Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.*
8. *Про сервісні послуги та сервісні центри Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс] : Проект Закону України від 06.04.2015 № 2567. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54676.*
9. *Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-p>.*
10. *Про адміністративні послуги [Електронний ресурс] : Закон України від 6 вересня 2012 р. / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.*
11. Тимошук В. П. *Оцінка якості адміністративних послуг [Текст] / В. П. Тимошук, А. В. Кірмач. – К. : Факт, 2005. – 88 с.*
12. *Юридична енциклопедія [Текст] : в 6 т. Т. 5 : П-С / редколегія Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. – К. : Вид-во “Укр. енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 1998. – 671 с.*
13. *Офіційний сайт Головного сервісного центру МВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hsc.gov.ua/poslugi/poslugi-shho-nadayutsya-servisnimi-tsentrarn/>*
14. *Про невідкладні заходи щодо прискорення здійснення економічних реформ [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12 червня 2013 р. № 327/2013 / Президент України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/327/2013>.*

REFERENCES

1. *Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichnyy kurs [Tekst] : pidruchnyk dlya stud. yuryd. spets. vyshchyykh navch. zakl. : v 2 t. T. 1 : Zahal'na chastyna* [Administrative Law of Ukraine. Academic course [Text]: textbook for the studio. lawyer special higher educators shut up : in 2 t. T. 1: the general part]. V. B. Aver'yanov, O. F. Andriyko, Yu. P. Bytyak [ta in.] / holov. redkol. : Aver'yanov, V. B. Kyiv : Yurydychna dumka Publ., 2004. 584 p.
2. Kuz'menko O. V. *Shchodo dotsil'nosti zaprovadzhennya instytutu administratyvnykh posluh* [As to the feasibility of introducing an institution of administrative

services]. Pravo Ukrainy. 2007. No 6. pp. 15–17. 3. Pysarenko H. M. *Administratyvni posluhy v Ukraini: orhanizatsiyno-pravovi aspekty*: [Administrative services in Ukraine: organizational and legal aspects] dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.07 “Administratyvne pravo i protses; finansove pravo; informatsiysne pravo” / Pysarenko Hanna Mykolayivna. Odesa, 2006. 196 p. 4. *Administratyvne pravo Ukrainy : osnovni ponyattya [Tekst] : navchal’nyy posibnyk* [Administrative Law of Ukraine: Key Concepts [Text]: Textbook]. Za zah. red. d-ra. yuryd. nauk, prof. I. P. Holosnichenka. Kyiv : HAN, 2005. 232 p. 5. *Pro skhvalennya Kontseptsiyi rozvytku systemy nadannya administratyvnykh posluh orhanamy vykonavchoyi vlady* [On Approval of the Concept of Development of the System of Provision of Administrative Services by the Executive Bodies] : rozporядzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15 lyutoho 2006 r. No 90-r. Kabinet Ministriv Ukrainy. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-r>. 6. *Pro administratyvni posluhy* [About administrative services]: Zakon Ukrainy vid 6 veresnya 2012 r. No 5203-17. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>. 7. *Pro Natsional’nu polityu* [About the National Police]: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 No 580-VIII. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. 8. *Pro servisni posluhy ta servisni tsentry Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy* [About the service and service centers of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : Proekt Zakonu Ukrainy vid 06.04.2015 No 2567. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54676. 9. *Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy* [On Approval of the Regulation on the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.10.2015 No 878. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-p>. 10. *Pro administratyvni posluhy* [About administrative services] : Zakon Ukrainy vid 6 veresnya 2012 r. / Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>. 11. Tymoshchuk V. P. *Otsinka yakosti administratyvnykh posluh [Tekst]* [Assessment of the quality of administrative services [Text]. V. P. Tymoshchuk, A. V. Kirmach. Kyiv : Fakt Publ., 2005. 88 p. 12. *Yurydychna entsyklopediya [Tekst] : v 6 t. T. 5 : P-S* [Legal Encyclopedia [Text]: 6 t. T. 5: P-S]. redkolehiya Yu. S. Shemshuchenko (vidp. red.) [ta in.]. Kyiv : Vyd-vo “Ukr. entsyklopediya” im. M. P. Bazhana Publ, 1998. 671 p. 13. *Ofitsiynyy sayt Holovnoho servisnoho tsentru MVS Ukrainy* [Official site of the Main Service Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. Available at: <http://hsc.gov.ua/poslugi/poslugi-shho-nadayutsya-servisnimi-tsentram/> 14. *Pro nevidkladni zakhody shchodo pryskorennya zdiysnennya ekonomichnykh reform* [On urgent measures to accelerate the implementation of economic reforms] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12 chervnya 2013 r. No 327/2013 Prezydent Ukrainy. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/327/2013>.

Дата надходження: 24.06.2017 р.